

Lapsiasiavaltuutetun kommentit työryhmälle, joka valmistelee valtioneuvoston asetusta lasten, nuorten ja perheiden ehkäisevistä terveyspalveluista ja opiskeluterveydenhuollosta. Kommentointi perustuu asetustyöryhmän kokouksessa 6.2.2008 käsittelemään luonnosversioon.

Yleistä

Valmisteilla oleva asetusta lasten, nuorten ja lapsiperheiden ehkäisevistä terveyspalveluista ja opiskeluterveydenhuollosta on tärkeä edistysaskel lasten ja nuorten terveyspalvelujen yhtenäisen laadun kehittämisessä.

Lapsiasiavaltuutetun työhön kuuluu muun muassa lapsipolitiikan toimijoiden välisen yhteistyön kehittäminen sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumisen edistäminen. Asetustyöryhmä on kiitettävästi ottanut lähtökohdaksi eri toimijoiden yhteistyön suunnitellessaan neuvolan ja kouluterveydenhuollon palveluiden ohjeistusta.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa on useita artikloja, jotka liittyvät kiinteästi työryhmän aihealueeseen ja joiden näkökulmat on asetuluonnoksessa osittain otettu huomioon. Haluan erityisesti tuoda esiin kolme artiklaa, joiden viestit toivoisin lisättäväksi asetustekstiin. Näistä tärkein on lasten, nuorten ja oppilaiden oikeus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi kuin heitä koskevia asioita käsitellään ja arvioidaan neuvola- ja kouluterveydenhoidossa. Lapsen oikeus osallistua ja tulla kuulluksi ei ilmene tarpeeksi selkeästi 6.2 luonnoksen tekstistä. Yksityiskohtaisissa ehdotuksissa olen tehnyt tätä koskevia ehdotuksia useaan kohtaan.

Muut YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta paremmin huomioitavat asiat ovat median vaikutukset lapsiin ja mediakasvatuksen merkitys sekä tiedon jakaminen vanhemmille myös ympäristöhygieniasta. Nämä seuraavat suoraan YK-sopimuksen artikloista 17 ja 24, jotka ovat ohessa olennaisilta osiltaan. Sopimus kokonaisuudessaan löytyy esimerkiksi verkkopalvelustamme www.lapsiasia.fi.

Pidän tärkeänä, että asetusta täydentävässä muistiossa tuodaan esille myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen olemassaolo ja sen luomat velvoitteet.

12 artikla: Lapsen oikeus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi

1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

2. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimitissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.

17 artikla: Lapsen oikeus saada hyvinvointiaan edistävää tietoa mediasta sekä tulla suojelluksi hänen hyvinvointinsa kannalta haitalliselta tiedolta.

Sopimusvaltiot tunnustavat joukkotiedotusvälineiden tärkeän tehtävän ja takaavat, että lapsi saa tietoa monenlaisista kansallisista ja kansainvälisistä lähteistä, erityisesti niistä, joiden toiminta tähtää hänen sosiaalisen, hengellisen ja moraalisen hyvinvointinsa sekä ruumiillisen terveytensä ja mielenterveytensä edistämiseen... Sopimusvaltiot rohkaisevat kehittämään asianmukaisia toimia lasten suojelemiseksi heidän hyvinvoinnilleen vahingolliselta tiedolta ja aineistolta muistaen 13 ja 18 artiklojen määräykset.

24 artikla: Lapsen oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan

1. Sopimusvaltiot tunnustavat, että lapsella on oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta sekä sairauksien hoitamiseen ja kuntoutukseen tarkoitetuista palveluista. Sopimusvaltiot pyrkivät varmistamaan, ettei yksikään lapsi joudu luopumaan oikeudestaan nauttia tällaisista terveyspalveluista.

Sopimusvaltiot pyrkivät tämän oikeuden täysimääräiseen toteuttamiseen ja ryhtyvät asianmukaisiin toimiin erityisesti:

a) vähentääkseen imeväis- ja lapsikuolleisuutta; b) varmistaakseen, että kaikki lapset saavat välttämättömän lääkärin- ja terveydenhoidon, jossa painottuu perusterveydenhoidon kehittäminen, c) taistellakseen tauteja ja aliravitsemusta vastaan myös perusterveydenhuollon tasolla, muun muassa käyttämällä helposti saatavilla olevaa teknologiaa ja huolehtimalla riittävän ravintopitoisen ruoan ja puhtaan juomaveden saatavuudesta ottaen huomioon ympäristön pilaantumisen vaarat ja riskit;

d) taatakseen asianmukaisen terveydenhoidon odottaville ja synnyttäneille äideille;

e) varmistaakseen, että yhteiskunnan kaikki kerrokset, erityisesti vanhemmat ja lapset, saavat tietoa ja opetusta ja että heitä tuetaan käyttämään saamiaan perustietoja lapsen terveydestä ja ravinnosta, rintaruokinnan eduista, ympäristöhygieniasta ja onnettomuuksien ehkäisystä;

f) kehittääkseen ehkäisevää terveydenhuoltoa, vanhempainohjausta sekä perhekasvatusta ja -palveluja.

3. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tehokkaisiin ja tarkoituksenmukaisiin toimiin poistaakseen lasten terveydelle vahingollisia perinteisiä tapoja

Huomioni kiinnittyi myös asioiden käsittelyjärjestykseen. Asetusluonnoksessa käsitellään ensin terveysneuvontaan kuuluvia asioita ja sen jälkeen terveystarkastuksen sisältöä. Loogisesti ajatellen terveysneuvonnan tulisi perustua terveystarkastusten antamaan tietopohjaan. Olisiko syytä vaihtaa neuvonnan ja tarkastusten käsittelyjärjestystä asetuksessa?

Soveltamisalan laajuus on haasteellinen asia tekstien muotoilujen kannalta. Täsmällisyyttä on joissakin kohdin tarpeen lisätä. Erityisen tuen tarpeen arviointi pykälä 11 on hyvä ja tärkeä.

Yksityiskohtaisia ehdotuksia

Ohessa joitakin ehdotuksia tekstikorjauksiksi ja joitakin kysymyksiä pohdittaviksi. Tekstiehdotukset on kirjattu tummennetulla punaisella ja kysymykset punaisella kursiivilla.

1 luku

Yleisiä säännöksiä

2 §

~~Koko ikäluokan~~ Yksilöllisten terveystarkastusten ja niiden pohjalta suunnitellun terveysneuvonnan tulee muodostaa yhtenäinen ja saumattomasti jatkuva kokonaisuus. ~~Palveluja järjestettäessä tulee kiinnittää huomiota koko perheen osallistumiseen.~~ **Koko perheen ja lapsen osallistuminen palvelujen asiakkaina on otettava huomioon lapsen ikävaiheeseen sopivalla tavalla.**

2 luku

Lasta odottavan perheen, lapsen ja nuoren terveysneuvonta

4 § Terveysneuvonnan yhteinen sisältö

Terveysneuvonta on toteutettava siten, että lapsen, nuoreen ja perheen kanssa yhteistyössä selvitetään yksilön ja perheen elämäntilanne ja neuvonnan tarpeet.

~~Terveysneuvonnan sisällössä ja määrässä tulee ottaa huomioon lasta odottavan perheen, lapsen tai nuoren ja hänen perheensä kanssa yhteistyössä tehtyyn selvitykseen yksilöllisistä tarpeista ottaen huomioon perheen ja yksilön voimavarat ja huolet.~~

Terveysneuvonnan tulee sisältää tarpeenmukaista, ajantasaista ja tutkimukseen perustuvaa tietoa, joka annetaan kullekin perheelle ja yksilölle soveltuvalla tavalla. Terveysneuvontaan sisältyy myös käytännön opastusta ja tukea tiedon käytäntöön soveltamisessa. Terveysneuvonta kohdistuu yksilöihin, ryhmiin ja lähiyhteisöihin. Terveysneuvonnan suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee käyttää moniammatillista asiantuntemusta. [Terveysneuvonnan sisällön ja määrän tulee antaa riittävästi tietoa ja taitoa terveyttä edistävien valintojen tekemiseen.]

Terveysneuvonnan tulee ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaisesti antaa tietoa terveyden ja mielenterveyden edistämisestä. Terveysneuvonnan tulee tukea vanhemmaksi kasvamista ja parisuhdetta sekä edistää perheen? sosiaalisia suhteita (ja

tukea). Terveysneuvonnassa tulee antaa tietoa muun muassa lapsen ja nuoren kasvun ja psykososiaalisen ja fyysisen kehityksen tukemisesta, levon ja vapaa-ajan merkityksestä, **mediakasvatuksesta/median vaikutuksista lapsiin**, ergonomiasta, ravitsemuksesta, painon hallinnasta, liikunnasta, seksuaaliterveyden edistämisestä, lähi- ja parisuhdeväkivallan ehkäisystä, tapaturmien ehkäisystä, **terveellisestä ja puhtaasta ympäristöstä**, tupakoinnin ja päihteiden käytön ehkäisystä, suun terveyden edistämisestä, yleisen rokotusohjelman mukaisista rokotuksista ja infektioiden ehkäisystä, sekä sosiaaliturvasta ja tarpeenmukaisista sosiaali- ja terveyspalveluista. Terveysneuvonnan tulee tukea tiedon käytäntöön soveltamista ja vastuun ottamista omasta terveydestä.

6 § Terveystarkastusten sisältö (ei odottaville äideille!)

Terveystarkastukseen sisältyvät haastattelu, lapsen tai nuoren kliiniset tutkimukset ja **heidän mielipiteidensä kuuleminen** ja tarvittaessa muut menetelmät, joiden avulla selvitetään lapsen ja nuoren terveydentilaa, kasvua ja kehitystä sekä perheen hyvinvointia. Terveystarkastukseen sisältyy myös arvio jatkotutkimusten, hoidon ja tuen tarpeesta sekä jatkohoitoon ohjaaminen. Terveystarkastukset toteutetaan tarpeen mukaan moniammatillisesti. Terveystarkastusten sisältö määräytyy ikä-vaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaan.

- *Mitä laaja-alainen terveystarkastus tarkoittaa? Koko ikäluokkaa vai yksilötason tarkastusta moniammatillisesti vai molempia? Myös määritelmä ”kunnan koko ikäluokka” on epämääräinen. Alla olevaa pykäläehdotusta voisi siis täsmentää.*

Laaja-alaisessa terveystarkastuksessa tulee kunnan koko ikäluokan terveydentila arvioida kattavasti. Terveystarkastuksella tuetaan lapsen ja nuoren fyysistä ja psykososiaalista kasvua ja kehitystä ottaen huomioon koko perheen hyvinvointi sekä lapsen ja nuoren kasvu- ja kehitysympäristö. Laaja-alainen terveystarkastus sisältää terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastuksen sekä muun tarvittavan moniammatillisen asiantuntemuksen. Opiskeluterveyden-huollon laaja-alaisissa terveystarkastuksissa perheeseen kiinnitetään huomiota tarpeen mukaan.

Terveystarkastukset toteutetaan laaja-alaisina terveystarkastuksina, lääkärintarkastuksina tai terveydenhoitajan tekeminä tarkastuksina. Tässä asetuksessa mainittujen terveystarkastusten lisäksi asiakkaalle tulee järjestää muita terveystarkastuksia hänen yksilöllisen tarpeensa mukaan.

Määräaikaisista terveystarkastuksista poisjäävien terveydentila ja **tuen tarve tulee aina selvittää ja tarvittaessa se tehdään** tarvetta selvitetään tarvittaessa moniammatillisessa yhteistyössä ja kotikäynnin.

3 luku

Terveystarkastusten sisältö ja määrä

7 § Lasta odottavan perheen sekä alle kouluikäisen lapsen terveystarkastusten sisältö ja määrä

- Voisiko tässä pykälässä muuttaa asioiden käsittelyjärjestystä niin, että ensiksi tulee lasta odottavan perheen asiat

5 luku

Kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden valvonta ja edistäminen

12 § Kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden valvonta ja edistäminen

Kouluyhteisön ja opiskeluympäristön työolot tutkitaan joka kolmas vuosi yhteistyössä koulun/oppilaitoksen ja **sen oppilaiden**, koulu- /opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, työterveyshuollon ja tarvittavien muiden asiantuntijatahojen kanssa. **Koulun oppilaiden edustajilla tulee olla mahdollisuus osallistua kouluyhteisön – ja ympäristön terveyden edistämisen yhteistyöhön.** Arvioinnista tehdään raportti. Arvioinnissa todettujen puutteiden korjaamista tulee seurata vuosittain.

Osana kouluterveydenhuollon toimintasuunnitelmaa tulee kouluterveydenhuollon yhdessä muiden toimijoiden kanssa laatia koulun työoloselvitys.

Jyväskylässä 26.3.2008

Maria Kaisa Aula
lapsiasiavaltuutettu

Auli Paavola
ylitarkastaja